

Az öt világformáló marslakó

A Vince Kiadó gondozásában megjelent könyvében Hargittai István, a Műegyetem és az ELTE kutató-professzora azokat a magyar tudósokat tekinti „marslakóknak”, akik nem csak világszínvonalon járultak hozzá a tudomány fejlődéséhez, de meghatározó szerepet is vállaltak az Egyesült Államok és az egész szabad világ védelmében.

Marx György Kossuth-díjas fizikusnak, aki Magyarországon ismertté tette a II. világháború idején Amerikában született „marslakók legendáját”, óriási érdeme az, hogy ezeknek a nagy tudósoknak és más magyar, illetve magyar származású nemzetközi jelentőségű tudósoknak nevét a 80-as években bevitte a hazai közgondolkodásba – írja Hargittai István akadémikus az előszóban.

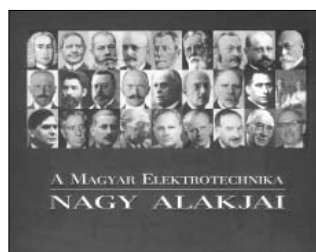
A tudományban *Kármán Tódor* (1881–1963) gépészmérnök-kutatót a modern aerodinamika, *Neumann János* (1903–1957) vegyészmérnök-matematikust pedig a modern számítógép atyjaként emlegetik, *Szilárd Leó* (1898–1964) biofizikus és atomtudós ismerte fel a nukleáris láncreakció lehetőségét, a Nobel-díjas *Wigner Jenő* (1902–1995) vegyészmérnök-fizikus a szimmetriát építette be az atomfizikába, míg *Teller Ede* (1908–2003) atomfizikusnak a molekula- és magfizikai kutatásai voltak jelentősek.

Fontosabb azonban, hogy *Kármán* szolgáltatta a modern amerikai légierő tudományos hátterét, *Szilárd* kezdeményezte az első atombomba megvalósítását, *Wigner* volt a világ első nukleáris mérnöke, *Neumann* újításaival döntő módon járult hozzá az interkontinentális rakéták kifejlesztéséhez, *Teller* pedig elérte azt, hogy a szovjet fenyegetés árnyékában az USA megteremtse a hidrogénbombát, ami a két szuperhatalom között biztosította a békét.

Hargittai professzor könyve nemcsak a marslakók teljesítményével ismerteti meg az olvasót, hanem zárkózott, sokszor ellentmondásos egyéniségüket is emberközelségbe hozza. Nemcsak az öt tudósról rajzol árnyalt képet, hanem arról a korról is, amelyben éltek, és amelynek sok más szereplője is megjelenik a könyv lapjain. A szerző felhasználja két marslakóval való személyes ismeretségét és kiterjedt olvasmányait, valamint számos vezető tudóssal folytatott beszélgetését a minél teljesebb kép kialakításához. Az ajánlott kötetben megjelenő öt különleges ember lehet tárgya csodálatunknak vagy bírálatunknak, de vitathatatlanul a huszadik század történetének fontos alakítói közé tartoznak.

A magyar elektrotechnika nagy alakjai

Nemzetközi technikatörténeti dokumentumok tanúskodnak arról, hogy hazánk az elektrotechnika területén világviszonylatban is jelentős hagyományokkal rendelkezik. A dinamó-elv felfedezése, az egyenáramú gép őstípusának megalkotása, a telefonhírmondó feltalálása, a kénsavas ólomakkumulátor tökéletesítése, a transzformátor megalkotása, a drótnélküli telegráfia kísérleti megalapozása, a háromfázisú váltakozó áramú villamos mozdonyok megalkotása, a volfrámszál izzólámpa kifejlesztése, a kriptonlámpa létrehozása, a sikeres Hold-radar kísérlet, a xerográfia alapelvének felfedezése, a plazmalámpa kifejlesztése, vagy a holográfia alapelvének felfedezése csupán néhány példa a gazdag hagyományból, a magyar géniuszok alkotásai közül.

Sitkei Gyula vállalkozott arra, hogy közelmúltban megjelent könyvében, a nemzetközi hírnevet is szerzett magyar alkotók életútját, a saját

történelmi környezetükbe ágyazva bemutatja. A képanyagban, és a kiadványhoz csatolt CD-ROM elkészítésében Magyar Elektrotechnikai Múzeum archívumára és a szerző gyűjteményére támaszkodott az Energetikai Kiadó Kht.

Az illusztris névsor, amely egyben a tartalomjegyzéket is adja: *Hatvani István* a debreceni polihisztor, *Jedlik Ányos* az első magyar elektrotechnikus, *Puskás Tivadar* a telefonhírmondó feltalálója, *Schenek István* és *Farbaky István* az akkumulátorgyártás úttörői, *Mechwart András* a villamos-ipar hazai elindítója, *Zipernowsky Károly* a váltakozó áram apostola, *Déri Miksa* az erőműépítő, *Bláthy Ottó Titusz* aki egy életen át a Ganz gyárat szolgálta, *Neustadt Lipót* a Ganz gyár elektrotechnikusa, *Fischer Béla* a közcélú áramszolgáltatás úttörője, *Fodor István* az európai villamosítás úttörője, *Stark Lipót* az ELMŰ első vezérigazgatója, *Károly Irén József* a nagyváradi fizikus, *Kandó Kálmán* a vasút-villamosítás úttörője, *Verebély László* az első európai okleveles villamosmérnök, *Aschner Lipót* a magyar világítástechnika *Mechwartja*, *Hanaman Ferenc* és *Just Sándor* a volfrámlámpa és *Bródy Imre* a kriptonlámpa feltalálója, *Bay Zoltán* a sikeres Hold-radar kísérletet vezetője, *Millner Tivadar* a volfrám mindentudója, *Selényi Pál* a fénymérés és a képátvitel tudósa, *Zipernovszky Ferenc* a Világítástechnikai Állomás alapítója, *Ratkovszky Ferenc* a feszültségszabályozás mestere, *Mándi Andor* a legszerényebb Ganz-gyári mérnök, *Liska József* a villamos gépek professzora és *Gábor Dénes* a holográfia feltalálója.

Sipos László